

רע"פ 6800/13 - אסף קסטיאל נ' מדינת ישראל

רע"פ 6800/13 - אסף קסטיאל נ' מדינת ישראל עליון

רע"פ 6800/13

אסף קסטיאל

נגד

מדינת ישראל

בית המשפט העליון

[26.11.2013]

כבוד השופט א' שהם

בשם המבקש - עו"ד רונן רבי

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, מיום 2.10.2013, בע"פ 42054-08-13, שניתן על-ידי כב' השופטים ד' ברלינר - נשיאה; ג' קרא - סג"נ; מ' סוקולוב

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו, בע"פ 42054-08-13 (כב' השופטים ד' ברלינר - נשיאה; ג' קרא - סג"נ; מ' סוקולוב), מיום 2.10.2013, במסגרתו התקבל ערעורה של המשיבה על פסק דינו של בית משפט השלום בתל אביב-יפו, בת"פ 49826-03-13 (כב' השופט ב' שגיא - סג"נ), מיום 30.6.2013.

רקע והליכים קודמים

2. נגד המבקש הוגש כתב אישום לבית משפט השלום בתל אביב-יפו, במסגרתו ייוחסו לו עבירות של חבלה במזיד ברכב, לפי סעיף 413 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); ותקיפה הגורמת חבלה ממש, לפי סעיף 380 לחוק העונשין.

מעובדות כתב האישום עולה, כי ביום 16.3.2013, בשעה 23:05 או בסמוך לכך, נסע המבקש ברכבו, בדרך השלום בתל אביב לכיוון דרום. במהלכה של הנסיעה, נצמד המבקש עם רכבו אל רכבם של המתלונן וחברתו, צעק לעברו של המתלונן, אשר נהג ברכב, "תעצור בצד". משזה המשיך בנסיעתו, עקף אותו המבקש, ועצר את רכבו באמצע נתיב הנסיעה, כך שדרכו של המתלונן נחסמה. משעצרו שתי המכוניות, ניגש המבקש אל רכבו של המתלונן, ובעוד האחרון נותר לשבת, כשהוא חגור, ברכבו, צעק המבקש לעברו "מה אתה עושה", שבר את בסיסה של המראה השמאלית ברכב, הכה וסטר למתלונן בפניו, וגרם לו לנפיחות בצד הימני של פניו. בהמשך, הוציא המבקש מרכבו אלת בייסבול, ובעת שהמתלונן ניסה לעקוף אותו עם רכבו, ניפץ המבקש באמצעות האלה את זכוכית החלון הימני הקדמי של הרכב, וגרם בכך לחתך מדמם ביד חברתו של המתלונן.

3. ביום 27.5.2013, טרם ניתנה תשובתו של המבקש לכתב האישום, העלה המבקש בפני בית משפט השלום, טענה מקדמית, שעניינה הגנה מן הצדק. לטענתו של המבקש, התביעה בחרה להאשימו בעבירה מסוג פשע, שעניינה חבלה במזיד לרכב, לפי סעיף 413 לחוק העונשין, ולא בעבירה מסוג עוון, שעניינה היזק בזדון, לפי סעיף 452 לחוק העונשין. המבקש טען, כי אישום בעבירה שעניינה חבלה במזיד, שמור רק למקרים בהם נפגע רכב, במהלך אירוע של גניבת הרכב. עוד טען המבקש, כי עבירה זו נבחרה, חרף חוסר התאמתה לנסיבות המקרה דנן, על מנת לאפשר הפעלתו של עונש מאסר על-תנאי, שהיה תלוי ועומד כנגד המבקש, ואשר הותנה בהרשעתו של המבקש בעבירה מסוג פשע. על מנת להבהיר את השאלה בדבר התאמתה של הוראת החיקוק לעניינו של המבקש, ומתוך "השאיפה למדיניות כללית ואחידה של התביעה ולא למדיניות 'מקומית'", הורה בית משפט השלום על הגשת תגובה מטעם פרקליטות המדינה, בקשר לשאלת הבחירה בעבירת החבלה במזיד לרכב. ביום 4.6.2013, התקבלה תגובתו של המשנה לפרקליט המדינה, במסגרתה נטען, כי בחירת סעיפי האישום נתונה לסמכותה של התביעה, ובמקרה דנן, סבורה המאשימה כי נסיבות המקרה החריגות, מצדיקות את האשמתו של המבקש בסעיף החמור יותר.

4. ביום 10.6.2013, הודה המבקש בכל עובדות כתב האישום, אך עמד על טענתו, לפיה על התביעה היה להאשים אותו בעבירה שעניינה גרימת היזק בזדון, ולא בעבירה החמורה יותר, שעניינה גרימת חבלה במזיד.

ביום 30.6.2013, ניתנה הכרעת הדין בעניינו של המבקש, במסגרתה קיבל בית משפט השלום את טענתו, לפיה היה על התביעה להאשימו בעבירה של היזק בזדון. בהכרעת דינו, נדרש בית משפט השלום, לתכלית העומדת בבסיס עבירת החבלה במזיד. בית משפט השלום בחן, לעניין זה, את דברי ההסבר לתיקון 28 לחוק העונשין, במסגרתו הוספה העבירה לחוק, וקבע, כי עבירת החבלה במזיד נועדה להתמודד עם התגברות תופעת גניבת כלי הרכב. לפיכך, הסיק בית המשפט השלום, כי ייחוס עבירה של חבלה במזיד, מקום בו הפגיעה ברכב אינה קשורה לגניבתו, חוטאת לתכלית של העבירה. לשיטתו של בית משפט השלום, פרשנות נכונה של הוראות החוק, מובילה למסקנה כי עבירת ההיזק בזדון אמורה לחול על כל אותם המקרים בהם נפגע רכבו של אדם, שלא במהלך ניסיון לגנוב אותו. לחיזוק עמדתו, הפנה בית המשפט לשלוש פרשות שונות, בהן פסקו בתי משפט שלום, כי פרשנות עבירת החבלה במזיד, לאור ההיסטוריה החקיקתית שלה, מביאה לכלל מסקנה, כי עבירה זו שמורה רק לנסיבות של גניבת כלי הרכב, כאשר, במקרים של פגיעה ברכוש בנסיבות אחרות, יש להשתמש בעבירה שעניינה היזק בזדון. בהמשך, פנה בית משפט השלום לבחון את הטענה המקדמית, שעניינה הגנה מן הצדק. בית משפט השלום קבע, כי ככל שמתקבלת טענתו של הנאשם להגנה מן הצדק, מוקנית לבית המשפט הסמכות להורות על תיקונו של כתב אישום. לצורך הכרעה בטענה זו, בחן בית משפט השלום את הנחיית פרקליט המדינה, שעניינה "מדיניות התביעה לגבי עבירות של חבלה ברכב". לאחר בחינת ההנחיה, הגיע בית משפט השלום למסקנה כי זו מבטאת עמדה לפיה, יש להאשים בעבירת החבלה במזיד באופן מידתי, בשים לב להיסטוריה החקיקתית שביסודה, ומתוך התייחסות לענישה המחמירה הקבועה בצידה. בית משפט השלום סקר למעלה מעשרה תיקים, המלמדים לדידו, על האופן בו מיישמת התביעה את הנחייתו האמורה של פרקליט המדינה. כעולה מסקירתו של בית משפט השלום, נמצא כי בגין פגיעה קשה בכלי רכב, אשר לא התרחשה במהלך גניבת הרכב עצמו, נהגה התביעה לייחס לנאשמים עבירה של היזק בזדון. בית משפט השלום קבע, כי שוני זה, בין עניינו של המבקש לבין עניינם של נאשמים אחרים, בכל הנוגע לבחירת סעיפי האישום, מוביל למסקנה כי במקרה דנן, התביעה לא עמדה בחובתה לפעול בשוויון. עוד קבע בית משפט השלום, כי הפגיעה בעקרון השוויון, המצטרפת לבחירת הוראות החקיקה, באופן החוטא לכוונתו של המחוקק, מביאות לכך שהאשמתו של המבקש בעבירה של חבלה במזיד ברכב "עומדת בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגיונות משפטית". לפיכך, החליט בית משפט השלום להרשיע את המבקש בעבירה של היזק בזדון, לפי סעיף 452 לחוק העונשין, חלף העבירה שעניינה חבלה במזיד, בה הואשם. כמו כן, הורשע המבקש גם בעבירה של תקיפה הגורמת חבלה ממש. יצוין, כי בית משפט השלום נמנע, במודע, מלבחון את השאלה האם ההחמרה בסעיפי האישום נעשתה מתוך כוונה להביא להפעלתו של עונש המאסר על-תנאי.

ביום 4.7.2013, גזר בית משפט השלום את דינו של המבקש, והשית עליו את העונשים הבאים: 10 חודשי מאסר לריצוי בפועל; 10 חודשי מאסר על-תנאי, לבל יעבור המבקש, במשך 3 שנים, עבירות אלימות נגד הגוף; 5 חודשי מאסר על-תנאי, לבל יעבור המבקש, במשך 3 שנים, עבירת איומים או עבירת רכוש, למעט עבירה לפי סעיף 413 לחוק העונשין; קנס בסך 1,500 ₪ או 15 ימי מאסר תמורתו; ופיצוי בסך כולל של 3,500 ₪ לשני המתלוננים.

5. המשיבה ערערה לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו על פסק דינו של בית משפט השלום. ביום 2.10.2013, קיבל בית המשפט המחוזי את ערעורה של המשיבה, ודחה את קביעותיו ומסקנותיו של בית משפט השלום. ראשית, הדגיש בית משפט המחוזי את הכלל הבסיסי, לפיו הבחירה בהוראות החקיקה נתונה לשיקול דעתה של התביעה, וכלל, בתי המשפט לא יטו להתערב בכך, אלא במקרים קיצוניים וחמורים. ועוד נקבע, כי אל להם לבתי המשפט לשמש כמעין "תובע-על", המדריך את רשויות התביעה. לפיכך, קבע בית המשפט המחוזי, כי לא היה מקום לפנייתו של בית המשפט השלום לפרקליטות המדינה, על מנת שזו תתייחס לשאלת בחירת סעיפי החוק, בהם הואשם המבקש.

שנית, בית המשפט המחוזי קבע, כי בית משפט השלום לא היה צריך להדרש לבחינת דברי ההסבר של הוראות החוק, כאשר לשון החוק היא ברורה וחדה. בית המשפט המחוזי הטעים, כי סעיף 413 לחוק העונשין, שעניינו חבלה במזיד, אינו מצמצם את תחולתו רק למצבים בהם נפגע רכב תוך כדי גניבתו, ו"חזקה על המחוקק, כי לו היה רוצה לייחד את העבירה רק למקרים בהם מעשיו של הפוגע ברכב נועדו לקדם את העברת הרכב לידיו... היה אומר זאת בצורה ברורה". בית המשפט המחוזי סבר, כי בהיעדרן של הוראות בנוגע לנסיבות הפגיעה ברכב, הרי שהוראותיו של סעיף 413 הן ברורות, והוא חל בכל מקרה שבו הנאשם "הורס או פוגע במזיד ברכב". בבחינת למעלה מן הנדרש, ציין בית המשפט המחוזי, כי מדברי ההסבר להצעת החוק עולה שהחומרה היתרה, הנלווית לעבירות הקשורות לרכב, נעוצה בחשיבותו של כלי הרכב לבעליו, ולאו דווקא בניסיון להתגבר על התפשטות תופעת גניבת הרכבים.

שלישית, לעניין היחס שבין הנחיות פרקליט המדינה לבין המקרה דנן, נאמר על-ידי בית המשפט המחוזי, כי מהנחייתו של פרקליט המדינה בעניין זה, ניתן ללמוד על קיומו של קשר בין חומרת האירוע לבין הוראות החיקוק המיוחסות לנאשם, ולאו דווקא על קשר הכרחי בין גרימת הנזק לרכב, לבין גניבתו. בית המשפט המחוזי מצא, כי, בנידון דידן, המדובר באירוע שאופיין באלימות קשה ובאגרסיביות רבה מצידו של המבקש, המצדיקות גישה מחמירה בעניינו, בדרך של בחירה בעבירה של חבלה במזיד, ולא בעבירה היותר קלה.

רביעית, לעניין הטענה בדבר התנהלותה של התביעה בסתירה לעקרון השוויון, עמד בית המשפט המחוזי על פסיקה, ממנה עולה שבמקרי פגיעה והיזק חמורים פחות כלפי כלי רכב, אף שלא במהלך גניבתם, הוגשו כתבי אישום בגין חבלה במזיד. בהמשך לכך, ומכיוון שהבחירה בהוראות החיקוק מוכתבת על-ידי הנסיבות הפרטניות של האירוע, ציין בית המשפט המחוזי, כי לא מתאפשרת השוואה מדויקת בין מקרה אחד למשנהו, וכי לא ניתן להגיע למסקנה בדבר הפגיעה בערך השוויון, מפסקי הדין אליהם הפנה בית משפט השלום.

לסיכום, חזר בית משפט המחוזי וקבע, כי "התביעה היא 'בעלת הבית' על כתבי האישום", וככלל, על בית המשפט להמנע מלהתערב בשיקול דעתה, אף אם הוא סבור כי ניתן היה להאשים בעבירה אחרת. על אחת כמה וכמה, נכונים הדברים במקרה דנן, בו סבר בית המשפט המחוזי, כי לא נפל כל פגם בשיקול דעתה של התביעה, ובדין היא בחרה להחמיר עם המבקש בבחירת סעיפי האישום. לפיכך, החליט בית המשפט המחוזי להרשיע את המבקש בעבירה של חבלה במזיד, לפי סעיף 413 לחוק העונשין, והורה, בהסכמת המשיבה, על הפעלתו, בחופף, של עונש המאסר על-תנאי, בן 24 החודשים, שהיה תלוי ועומד נגד המבקש. יתר חלקי גזר הדין נותרו בעינם.

בקשת רשות הערעור

6. המבקש הגיש בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו. בבקשה נטען, כי שגה בית המשפט המחוזי בקובעו, כי אין להידרש לתכלית החקיקתית של הוראות החוק, כיוון שבמקרה דנן, כך נטען, התכלית העומדת ביסודה של עבירת החבלה במזיד הינה חד משמעית. זאת ועוד, לדידו של המבקש, גם במקום בו לשון החוק היא ברורה וחדה, על בית המשפט לפנות אל תכליותיו ומטרותיו של החוק, ולפעול לאורם. עוד נטען בבקשה, כי בית המשפט המחוזי "התעלם מעקרון השוויון", וזאת לנוכח העובדה כי התביעה מגישה "כדבר שבשגרה" כתבי אישום בגין עבירה של היזק בזדון, אף במקרים בהם נגרם נזק חמור יותר, מזה שגרם המבקש בעניינו. המבקש הוסיף וטען, כי שיקול דעתה של התביעה תחום על-ידי גבולות הסבירות, מהן חרגה במקרה דנן. זאת שכן, הבחירה בהוראות החקיקה לא נעשתה בהתבסס על עובדות המקרה, אלא על הרצון להפעיל את עונש המאסר על-תנאי נגד המבקש. לפיכך, טען המבקש, כי היה על בית המשפט המחוזי לאמץ את מסקנתה של הערכאה הדיונית, ולדחות את ערעורה של המשיבה.
- דיון והכרעה
7. לאחר שעיינתי בבקשת רשות הערעור ובנספחיה, נחה דעתי כי דינה של הבקשה להידחות.
8. הלכה מושרשת היא כי בקשות רשות ערעור תתקבלנה רק במקרים מהם עולה שאלה משפטית כבדת משקל או סוגיה ציבורית רחבת היקף, החורגת מעניינם הפרטי של הצדדים לבקשה, וכן במקרים חריגים, בהם קיים חשש לעיוות דינו של המבקש או משיקולי צדק כלפיו (רע"פ 5778/13 גדמו נ' מדינת ישראל (12.11.2013); רע"פ 6615/13 שוויקי נ' מדינת ישראל- הוועדה המחוזית לתכנון ובניה (29.10.2013); רע"פ 4731/13 חברת אויסון ישראל בע"מ נ' מדינת ישראל (28.10.2013)). המבקש לא נדרש, במסגרת בקשתו, לשאלה מדוע הבקשה עומדת בתנאי הסף לצורך אישורה, והתמקד בטיעונים לגופו של עניין. ואכן, עיון בבקשתו של המבקש, מגלה, כי רובה ככולה מכוונת כנגד אופן הפעלת שיקול הדעת של התביעה בבחירת הוראות החקיקה, וזאת לאור נסיבותיו הפרטניות של המקרה שלפנינו. לפיכך, השגותיו של המבקש מצויות בדל"ת אמותיו של עניינו הפרטי, ואין בהן בכדי להצדיק עריכתו של דיון ב"גלגול שלישי" בעניינו. נוסף על כך, לא מצאתי כי קיים חשש לעיוות דינו של המבקש או כי מתקיימים שיקולי צדק כלפיו. מטעמים אלו בלבד מוצדקת דחייתה של בקשת רשות הערעור.
9. בבחינת למעלה מהצורך, אדרש בקצרה לטענותיו של המבקש. המבקש קובל כנגד החלטתה של המשיבה להעמידו לדין, בגין ביצוע עבירה של חבלה במזיד, ולא בעבירה שעניינה היזק בזדון. בבסיס הכרעתו של בית משפט השלום עמדו שני נדבכים עיקריים - הפגיעה בעקרון השוויון מחד, והשימוש בסעיף עבירה שעניינו חבלה במזיד שלא בהתאם לתכליתו, מאידך. בבקשתו, מאמץ המבקש את הנמקותיו אלו של בית משפט השלום וטוען כי יש לקבלן.

לטעמי, יש לדחות טענות אלה, גם לגופו של עניין. אשר לטענה בדבר הפגיעה בעקרון השוויון, לא עלה בידי המבקש להעמיד תשתית עובדתית מספקת, ממנה ניתן ללמוד, כי דרך הילוכה של התביעה בעניינו, שונה מאשר במקרים דומים אחרים. כנגד ההפניות לפסיקה שעשה בית משפט השלום, למקרים בהם הוגש כתב אישום בגין ביצוע עבירה של היזק בזדון, הצביעה המשיבה על מקרים קלים יותר, מבחינת מידת הפגיעה שנעשתה ברכב, שלא בנסיבות גניבת הרכב, בהם הוגש כתב אישום בגין עבירה של חבלה במזיד. יתרה מכך, בית משפט זה, אישר במספר רב של הזדמנויות בעבר, הרשעה בעבירה שעניינה חבלה במזיד, מבלי שהדבר נכרך בגניבת רכב (ראו, למשל, ע"פ 4906/09 אלנברי נ' מדינת ישראל (24.1.2010); רע"פ 217/04 אלקורעאן נ' מדינת ישראל (29.6.2005); ע"פ 1184/00 מחמיד נ' מדינת ישראל (29.6.2000); ע"פ 5991/94 מטה נ' מדינת ישראל (16.1.1995); ע"פ 3721/91 אבו נג'ימה נ' מדינת ישראל (2.3.1992)).

בנוסף, לא מצאתי כי יש בהנחיית פרקליט המדינה שעניינה מדיניות התביעה בעבירות של חבלה ברכב, בכדי להועיל למבקש. בסעיף 4 להנחיה נקבע בפירוש כי יש לייחס לנאשם את העבירה הקלה יותר, קרי היזק בזדון, אך במקרים בהם נסיבות העבירה "אינן חמורות". מכאן עולה בבירור, כי אין ממש בטענה, לפיה אימצה התביעה מדיניות אחידה בבחירת סעיפי האישום, שאינה קשורה לנסיבות המקרה הקונקרטי. נראה, כי התביעה ביכרה לאמץ מדיניות גמישה, במסגרתה תועדף העבירה המקלה, בשים לב לכלל נסיבות האירוע ולמידת חומרתו. לפיכך, בדין סבר בית המשפט המחוזי, כי לא ניתן לבסס את הטענה בדבר הפגיעה בערך השוויון, על מדיניותה המוצהרת של התביעה או על אופן יישומה בפועל. בנוסף, אין בידי לקבל את הטענה, כי השימוש בעבירה שעניינה חבלה במזיד, שלא בצמידות לגניבת הרכב, חוטא לתכליתו של סעיף 413 לחוק העונשין. ראשית, על תכליתו של סעיף חוק יש ללמוד, בראש ובראשונה, מלשונו של הסעיף, ולא רק מההיסטוריה החקיקתית ודברי ההסבר שלו (אהרון ברק פרשנות תכליתית במשפט 401-402 (2003)). בענייננו, נמנע המחוקק מלקבוע, במסגרת סעיף 413 לחוק העונשין, מהן הנסיבות הקונקרטיות שבהן יחול סעיף העבירה, ואין צריך לומר, כי לא נקבע שהסעיף יחול רק כאשר מדובר בעבירה המתבצעת במהלך גניבת הרכב, וזאת בלבד. היעדרה של הוראה מעין זו בולטת במיוחד, על רקע בחירתו של המחוקק לציין במפורש, בסעיף 413 ח(2) לחוק העונשין, אשר התקבל במסגרת אותו תיקון בו נחקק סעיף 413 לחוק העונשין, כי מדובר במעשה ש"נעשה כדי לבצע או להקל על ביצוע עבירה לפי סימן זה". השוואת הסעיפים מלמדת, כי בדין קבע בית המשפט המחוזי, שחזקה על המחוקק, לו היה בכוונתו להתנות את תחולת סעיף 413 בביצוע עבירה של גניבת רכב, כי היה עושה זאת במפורש.

שנית, שעה שאנו מעיינים בדברי ההסבר עצמם, יש לזכור את דברי השופט א' ברק (כתוארו דאז) בבג"ץ 547/84 עוף העמק נ' המועצה המקומית רמת-ישי פ"ד מ(1) 113, 144 (1986):
השופט אינו מחפש בהיסטוריה החקיקתית תשובה קונקרטית לבעיה המעשית העומדת להכרעתו. בית המשפט אינו מעוניין בתמונות הספציפיות ובדימויים הקונקרטיים, שהיו לנגד עיניו של המחוקק. אנו מחפשים בהיסטוריה החקיקתית את תכלית החקיקה. אנו מחפשים את האינטרסים והמטרות, אשר הפשרה והאיזון שביניהם הביאו למדיניות, העומדת ביסוד הנורמה שאותה יש לפרש. אנו מחפשים את התפיסה העקרונית ולא את היישום האינדיווידואלי. אנו מחפשים את ההפשטה, העיקרון, המדיניות והתכלית... אנו מעוניינים ב-concept של המחוקק באשר למטרת החוק ולא ב-conception שלו באשר לפתרון הסכסוך הספציפי, העומד להכרעת בית המשפט.
מדברי ההסבר לתיקון 28 לחוק העונשין, עולה כי התפיסה העקרונית, להבדיל מהיישום הקונקרטי, אשר עמדה לנגד עיני המחוקק הייתה, בראש ובראשונה, הגברת ההגנה על כלי רכב, מפאת חשיבותם לפרט. וכך נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק: "כלי הרכב בהרבה מובנים דומה מאוד לביתו של האדם. הוא משמש גם אמצעי עבודה וכלי עבודה עבור הרבה אנשים. במובנים רבים הרכב הוא שלוחת ביתו של הפרט". מכאן, שאין בסיס לטענה, כי החלתו של סעיף 413 לחוק העונשין במקרה בו הושחת במזיד רכבו של אדם, גם אם לא בנסיבות של גניבת הרכב, חוטאת לתכלית העומדת ביסוד דבר החקיקה.

10. לאור האמור לעיל, דינה של בקשת רשות הערעור להידחות.
ניתנה היום, כ"ג בכסלו התשע"ד (26.11.2013).